

Matuse traditsioonid ja kombed

Matusekommetest üldiselt

Enamikust matustest teatatakse ajalehes. Igaüks, kes surmakuulust näeb, võib leinatalitusele kohale minna – välja arvatud juhul, kui kuulutusel seisab, et ärasaatmine pole avalik. Inimese viimasele teekonnale saatmiseks on kaks põhilist matmisviisi: hauamatus ja tuhastamatus. Matused jagunevad kaheks: kristlikud ja ilmalikud matused. Kristlik matusetalitus võib toimuda nii kirikus, kabelis, kodus kui haulal. Ilmalike matuste erinevus kristlikest seisneb selles, et matusetalitust ei vii läbi vaimulik, vaid ilmalik leinakõneleja. Matustel ei käida vaid lahkunu pärast, vaid toetust ja tuge pakkumas ka leinajatele. Meelespidamine annab jõudu kurva hetke üleelamiseks ja aitab mõista, et sa ei ole üksi. Peale matusetalitust on kombeks koguneda pidulikule söömaajale lahkunu auks ja mälestuseks. Peielauale jäävad vaid perekonna poolt kutsutud matuselised.

Matusepäevaks on mõistlik koostada ajakava, kuhu tuleks märkida:

Linnas toimuvate matuste puhul levinud variant...

- Matusetalituse aeg ja koht,
- See, kas pärast talitust minnakse lahkunu elukohast läbi,
- Sõidukite kasutamine või soov läbida teatud vahemaa jalgsi,
- Kalmistul kuluv aeg,
- Peiede pidamise koht ja kestus.
- Matusetalituseks lastakse trükkida ka sobivate sümbolitega laululehed. Laulude valikul peaks arvestama seda, et viisid oleksid tuntud, siis saavad kõik peielised neid kaasa laulda.

Maal toimuvate matuste puhul levinud variant...

- Elukohast ärasaatmise algusaeg ja kestus,
- See, kas pärast ärasaatmist minnakse lahkunu sünnikohast läbi,
- Kirikus toimuva matusetalituse algusaeg ja kestus,
- Sõidukite kasutamine või soov läbida teatud vahemaa jalgsi,
- Kalmistul kuluv aeg,
- Peiede pidamise koht ja kestus.
- Matusetalituseks lastakse trükkida ka sobivate sümbolitega laululehed. Laulude valikul peaks arvestama seda, et viisid oleksid tuntud, siis saavad kõik peielised neid kaasa laulda.

Matuselise etikett

Kõige esimene leinamärk on vaikus. Ruumi sisenedes minnakse kõigepealt kirstu juurde, seisatakse hüvastijätuks selle jalutsis ning kaasasolev pärg, lille- või matusekimp asetatakse sobivale kohale. Lilli ei panda puusärki. Seejärel suundutakse kõige lähema leinaja juurde kaastunnet avaldama.

Kaastundeavaldus kohapeal olgu lihtne ja nipsisõnaline. Vahel piisab ka käepigistusest. Teistele kirstu juures leinajatele avaldatakse kaastunnet kas käepigistuse või kummardusega, olenevalt sellest, kui hästi leinajat tuntakse. Kultushoone pole sobiv koht ennast esitleda.

Matusele ei hilineta. Matusetalituse ajal hoitakse lapsi enda juures, ja kui nad muutuvad rahutuks, lahkutakse vaikselt.

Kirikus või muust ärasaatmiskohast kalmistule viidavat kirstu saavad kõik matuselised.

Riietuse etikett

Matustel kantakse ainult musti või tumedates toonides rõivaid. Suvel ka valget. Mehed kannavad ülikonda ja tumedat lipsu. Nõnda riietatakse ka siis, kui minnakse ainult pärga viima.

Matusel ei sobi kanda kirjuid või eredavärvilisi riideid, teksapükse ega spordijalanõusid. Lapsi musta ei riietata, kuid riided peaksid olema siiski tagasihoidlikud.

Matuserong

Matuserongi ja kalmistul peetava leinatalituse korraldab kas kirikuõpetaja või ilmalik matusetalitaja.

Matus on ainus koosviibimine, kuhu võib minna ilma kutseta.

Hauamatus

Kalmistul peetaval matusetalitusel ei pea kõik osalema. Vana tava kohaselt lähevad sinna ainult peielauda kutsutud. Matusetalitusel on omaksed kirstu peatsi poolt vaadatuna ees vasemal, paremal pool seisavad teised leinajad.

Kultushoonest, kirikust, kabelist või matuseautost võtavad pärjatoojad ise oma pärjad hauale kaasa, nad kõnnivad kirstu ees. Esimesed pärjakandjad ja kirstu taga kõndijad on sugulased.

Kalmistul seistakse matuselisena hauast aupaklikult kaugemal. Omaksed jätavad lahkunuga jäädavalt hüvasti. Haud juurest ei lahkuta enne, kui haud on kinni aetud ja korrastatud ning küünlad süüdatud. Soovi korral pildistatakse.

Tuhastamismatus

Krematooriumi matusetalituseks on võimalik tellida nii kristlik kui ka ilmalik ärasaatmine. Ajalooliselt pole põletusmatus tundmatu ühelegi rahvale.

- On perekondi, kes soovivad vaid kõige lähemate sugulaste osavõttu, sel juhul avaldatakse surmakuulutus alles pärast matust.
- Matusetalitus võib toimuda ka nn kultushoones. Kultushoone ees seistes saadavad leinaseisakus leinajad kirstu krematooriumi poole teele.
- Kui kogu tseremoonia toimub krematooriumis, asetatakse urn lahkunu põrmuga hiljem kolumbaariumisse (krematooriumi ruum, mille seintes on orvad, kuhu saab paigutada tuhaurne).

Üldiselt soovivad eestlased urni matta maamulda. Pärjad, leinakimbud ja potililled saab paigutada hauaplatsile, ehkki urn sängitatakse sinna hiljem, kui osalevad ainult kõige lähedasemad.

Omastele on kahtlemata lohutav näha lilli, mis on toodud lahkunule lugupidamise ja austuse märgiks.

Lilled ja pärjad

Lilled (pärjad, kimbud) on kui viimane austuse (aga ka armastuse ja lugupidamise) avaldus lahkunule. Need tulevad südamest ja seega ei ole oluline lille sort ega värvus. Leinapärja või -kimbu tellimisel peab arvestama, et tellimistähtajad on erinevad. Targem on pikemalt ette tellida, kuid on ka võimalus samal päeval osta. Palju sõltub tellija soovidest ning müügikoha võimalustest tellimuse täitmisel.

Kirikliku matuse puhul annavad omaksed altari kaunistamiseks lõikelilledest kimbu (kimbud). On kujunenud arvamus, et tuhastamismatusele sobivad vaid lõikelilled. Kuna tegemist on lahkunu viimase austusavaldusega, siis tuleks viia just seda, mida ise õigeks peetakse, kindlasti sobib viia ka krematooriumisse pärg või leinakimp.

Pärgade ja leinakimpude külge kinnitatakse valgeid, musti või lipuvärvi leinalinte, millele on kirjutatud, kes selle pärja või kimbuga lahkunut mälestab. Töökoha poolt pannakse pärg hauale pärast sugulasi, kas koos järelhüüdega või ilma.

Lilli, pärgi ja kimpe ei viida ainult sel juhul, kui see oli kadunu või on omaste soov. Töö juures kaastundeks lilli kinkida ei ole sobilik.

Peied

Eestlastel on iidne tava korraldada pärast matusetalitust lahkunu mälestuseks peiesid. Need peaksid toimuma vahetult pärast kalmistul peetud matusetalitust.

Mälestuslõunast võtavad osa ainult kutsutud. Lahkunu kolleegid võivad korraldada mälestuslõuna ise. Peielauda ei pea kutsuma kõiki lahkunut saatma tulnud inimesi.

Peielauda kaetakse pidulikult ja rangelt. Kasutatakse traditsioonilist valget laudlina. Aukoht jäetakse tühjaks, taldrikule asetatakse diagonaalselt nuga ja kahvel. Lahkunut tähistab taldriku ees põlev küünal.

Tavaliselt valitakse lõunasöök, mis koosneb puljongist ja pirukatest, praest ning tagasihoidlikust magustoidust.

Lõunale järgneb tee või kohv. Nende juurde pakutakse küpsiseid või plaadikooke. Alkohoolsete jookidega ei sobi liialdada.

Restoranis või sööklas järele jäänud toidu võivad leinajad kaasa võtta. Peiede lõppedes tänab keegi omastest kõiki, kes austasid lahkunu mälestust ja toetasid leinajaid oma kohalolekuga.

Sõnavõtt

Lahkunut meenutatakse sõnavõttudes kas enne sööki või magustoidu ajal.

On vale arvata, et leinajad ei soovi kadunust kõneleda. Päril sageli on kadunust kõnelemine lausa vajalik, sest see aitab hingelist tasakaalu taastada. Lohutussõnade kõrval on ka vaikne käepigistus ja südamlilik pilk kõnekad.

Traditsiooniline leinaaeg

Leina märgiks kannavad lahkunu omaksed teatava aja jooksul tumedat leinariietust, ei korralda kärarikkaid vastuvõtte ega käi seltskonnas. Kui kaua leinaaeg kestab, on leinaja enda südameasi. Need kes peavad rangelt kinni traditsioonidest, toimivad järgmiselt: vanemate kaotus – leinaaeg 10 kuud, abikaasa surma korral – 1 aasta, sama aeg ka täiskasvanud lapse kaotuse korral; vanavanemate, õdede ja vendade ning väiksemate laste surma korral kestab leinaaeg 3 kuud.

Peaaegu kõigist jääb siia maailma maha midagi materiaalselt. Kõik ei pea vajalikuks testamenti teha. Usutakse, et inimese hing rändab pärast keha surma maapeal 40 päeva. Kristlikus maailmas loetakse lahkunule 40.päeval kirikus või kalmistul hingepalvet. Alles pärast seda on kohane hakata mõtlema järelejäänud maise vara jaotamisele.

Isiklik lein

See, kes on kunagi kaotanud enda jaoks olulise inimese, teab, et elu pole ealeski täpselt sama, kui see oli enne surmajuhtumit. Kuna lein on sisemine protsess, mis on iga inimese puhul erinev, on vajalik, et igaüks leiaks oma viisi surmaga leppimiseks.

Kui ettevõtte hoolib oma töötajatest, tunneb inimene ennast meeskonnas turvaliselt ning julgeb olla kurb. Kolleegi lähedase kaotuse korral on inimlik pakkuda eemalolekut tööst, et oleks omaette olemise aega uue olukorraga leppimiseks ja toibumiseks. Iga hinna eest abistamine võib leinaja jaoks olla liiga agressiivne, parem on tunnetada distantsti ning olla vajadusel olemas, kuulaja rollis. Leinaja emotsioone ei maksa alla suruda või neid pidurdada, arvestada tuleb tunnete kõikumise ja ebastabiilsusega. Sõnad on sageli üleliigsed ning lahkunust võib rääkida vaid siis, kui leinaja seda soovib. Aeg parandab kõik haavad, isegi kui esmapilgul see nii ei tundu.